

Етнічна належність у наукових теоріях

Віда Савонякайте

УДК [316.347+572.9+159.922.4](474.5)

Vida Savoniakaitė. Theoretical Approaches to Ethnicity in Lithuanian Ethnology. The paper deals with the rise of an ethnicity notion in the history of ethnological and anthropological sciences. It discusses the main theoretical approaches to ethnicity in the contemporary Lithuanian ethnology and current anthropological researches. The aim of the paper – to analyze how a constructive notion of ethnicity functions in the Lithuanian ethnological and anthropological researches and how an ethnicity is dependent on the specific everyday situations among the contemporary Lithuanian groups and marginal ethnic Lithuanian groups.

Keywords: culture, ethnic group, ethnicity, ethnic identity, ethnic assimilation, nationality.

Vida Savoniakaitė. Etniškumas mokslo teorijose. Straipsnyje nagrinėsime, kaip apibrėžiama etniškumo samprata etnologijos ir antropologijos mokslo istorijoje, kokie pagrindiniai teoriniai požiūriai į etniškumą, kokios teorinės aktualijos šiuolaikiniame Lietuvos moksle. Tikslas – atskleisti etniškumo sampratą Lietuvos etnologijos ir antropologijos moksle, konstruktyvius etniškumo sampratą ir priklausomybę nuo gyvenimiškų situacijų Lietuvoje bei Lietuvos pasienyje.

Raktiniai žodžiai: kultūra, etniškumas, etninės grupės, etninis tapatumas, etninė asimiliacija, tautybė.

Етнічна ідентичність як класифікаційна категорія вказує на належність спільноти, детерміновану культурними смислами та самовизначенням. Слово «етнічний» походить від грецького «*ethnos*», що означає тотожність, спільне походження та спільну солідарність. Словник литовської мови розрізняє два прикметники, що відповідають поняттю «етнічний» в інших мовах: «*etninis*» – той, що співвідноситься з належністю до певної національності (його синонімом є слово «національний»), та «*etniškas*» – «етнічний», тобто притаманний певній національності та її культурі [18, р. 152]. Етнічність означає соціальні та культурні особливості людини. Поняття «етнічна належність» стосується як малих етнічних груп, так і великих [15, р. 16, 19; 26, р. 17]. У цьому сенсі воно ширше за поняття «етнічна група» і пов'язане з поняттями «раса» та «національність», якщо межі «расової» групи визначені, адже є багато різновидів певної раси. Так само є відмінності й усередині однієї національності. Тож етнічну належність характеризує генетика.

Поняття «етнічна належність» близьке поняття «національна належність», яке означає співвіднесеність із певною національністю. Термін «національність» в одних випадках може означати етнічну групу, в інших – націю [6, р. 168], тому нелегко уникнути плутанини. У науковій літературі поняття «етнічна належність» та «ідентичність» також тотожні. У литовській історіографії широко використовується поняття «етнічна ідентичність» («тотожність», «тожсамість»). У європейських етнологічних теоріях етнічна належність тісно пов'язана з тотожністю, ідентичністю. Для Вольфганга Кашуби етнічна тотожність – конструкція, визначена соціальним порядком: «Так є / Так з'явилися, так хочемо себе записати» [16, р. 132–142]. Поняття «етнічна належність» використовують ширше через появу нових наукових реалій та нової проблематики, що виникли останнім часом.

У цій статті розглянемо розвиток терміна «етнічна належність» у наукових теоріях і, зокрема, в литовській етнології. Мета дослідження – розкрити розуміння концепції етнічної належності в литовських етнологічних студіях. Також авторка коротко огляне основні теоре-

тичні положення власних досліджень про литовців Латвії й Польщі та поділиться висновками.

Поняття в історії науки

1930 року американські антропологи, ведучи мову про акультурацію малих спільнот і культурні зв'язки, почали піддавати сумніву значення поняття «етнічна група» в усій його повноті. Едмундо Рональдо Леачо, інші науковці та члени Товариства етнологів Америки, обговорюючи проблеми племен, показали, що потрібен новий теоретичний підхід, який би унаочнював культурні прояви та зв'язки мови й політичної організації. Поняття «етнічна група» вже не відповідало новим соціальним і культурним характеристикам. Під етнічними групами малися на увазі національні й державні меншини. У другій половині ХХ ст. після Другої світової війни на зміну поняттям «плем'я» й «раса» (що використовувалися в Англії) прийшли нові – «етнічна належність», «етнічність». Американський соціолог Девід Райсман почав застосовувати термін «етнічна належність» 1953 року [див.: 9].

В антропології це поняття включало нові підходи [17, р. 152] після появи передмови Фредерика Барта до його праці «Етнічні групи та їхня межа». Учений заперечував ідею, що етнічні групи можуть бути визначені тільки за історичними й культурними рисами. Межі етнічної групи створюють інтерпретації самих індивідів, їхній вибір культурного коду. У Бартовому дискурсі відчувався вплив поглядів англійських антропологів і структурного функціоналізму. У конкретних ситуаціях культурні інтереси були пов'язані з економічними інтересами [3]. Англійські теоретики наголошують на неабиякому впливі англійської школи. Томас Еріксен, Елізабет Тонкін, Маріон Мак-Дональд і Малькольм Чапман розкрили цю проблематику й зміни значення термінів «етнічний» та «етнічна спільнота» разом з реаліями суспільства [див.: 11]. Та в кінці ХХ ст. цей підхід до етнічної належності став недостатнім, щоб досягнути етнічні конфлікти й суперечки.

1933 року в пресі з'явилися статті про риси литовського характеру: Йонас Айтис писав про жемайтів і литов-

ський характер, Вітовтас Багданавічюс, Йонас Баліс, Юозас Бразайтіс, Й. Чепенас, Юозас Гірнюс, Владас Якубенас, Албертас Юшка, Юозас Лінгіс, Юозас Тумас Вейжгантас, а також Петрас Кальнюс, Вітовтас Каволіс і Йонас Мардоса – про характер литовської нації, етнічну ситуацію, етнODEMOграфію, самоусвідомлення. За радянських часів досліджували етнічну історію балтійських народів, їхню етнографію та антропологічні особливості [про це див.: 21, р. 147–151], актуальними були дослідження етногенезу та етнокультурних процесів. Литовські дослідники широко використовували поняття «етнічні групи» і по-різному аналізували форми їхньої культури. А разом з науковими реаліями незалежної Литви ширше почали використовувати термін «етнічна належність».

Теорії про етнічну належність

Відомі три підходи щодо етнічної належності. За першим – *примордіальним* – підходом, етнічну належність вважали фундаментальним і перманентним аспектом людської тотожності, єдиним або ж пов'язаним з іншими. Цей підхід перебував під впливом еволюціонізму. Таку концепцію етнічної належності підтримувала біологія, її (концепцію) визначали генетичні та географічні чинники.

Кліффорд Геерц (1963) виявив переваги первинної етнічної ідентичності. Етнічна належність була обґрунтована як істотна чи дана людська відмінність. Макс Вебер (1968) стверджував, що коріння етнічної ідентичності переходить із покоління до покоління, бо є основою спільних інтересів, презумпцією. Інші теоретики це твердження вважають наслідком певної культурної практики [17, р. 153]. Спільні риси етнічної ідентифікації в переказах про народження, міграцію, пісні, фольклор, історичні події, біографії чи всім відомі історії – тобто, за висловлюванням П'єра Бурдьє, габітус, те, що формує людські нахили, – успадковані від предків. Етнічна належність виражена в соціальних зв'язках, коли щоденна життєва політика загострює культурні відмінності [17, р. 153].

П'єр ван дер Берг (1981) дотримується соціобіологічного підходу, вважаючи, що він укорінений у генетиці – це називається «непотизм». Етнічну належність він визначав як форму природного відбору й споріднені зв'язки. У російській та радянській антропології під впливом цього напряму було сформульовано Гердерову неоромантичну концепцію національності як єдності крові та душі. 1923 року Сергій Широкогоров визначив «етнос» як людську групу, що розмовляє однією мовою, має однаковий характер, стиль життя, звичаї та захисну традицію, що вирізняє її з-поміж інших. Такі погляди пізніше висловлював Юліан Бромлей, який 1981 року дав таке саме визначення етносу. Етнічна належність – це міцний осередок, еластичний, діалектичний, збережений у поколіннях як розмаїття соціальних форм; «етнічні культури недоречно змішувати із сукупною культурою етносу» [5, р. 111, 123]; етнокультурна інформація перетікає несвідомо й свідомо. Пізніше Лев Гумільов (1989) визначив етнос як «біосоціальний організм». Він досліджував етногенез як географічно детер-

мінований процес [про це див.: 27, р. 191], що залежить від космічної енергії та ландшафту.

За другим – *інструменталістським* – підходом, етнічна належність є результатом своєрідних історичних і соціально-економічних обставин. До 1970 року пересічна етнічна належність була визначена структурно-культурними особливостями – мовою, релігією й расовими характеристиками, які представлені як первинно одержані чи створені на основі етнічної належності. Згідно з положеннями Ентоні Сміта (1969), культурні погляди на етнічну належність визначає об'єктивна структура культури суспільства. Культурне коріння інструменталізму міститься в соціологічних діях. Етнічна належність – це продукт політичних міфів, які виробляються в боротьбі еліти етнічних груп за владу [27, р. 191]. Етнічна належність може бути перейнята чи обрана. В обох випадках вона пов'язана з етнографічним суб'єктом, особистістю чи особистостями, які вивчають антропологі й соціологи. Первинна етнічна належність може перебувати чи формуватися в серці людей, а інструментальна етнічна належність – в їхніх головах. Згідно з Ентоні Коеном, етнічна належність є інструментальною й залежить від економічних, політичних обставин, меншою мірою – від психологічних. Це залишок доіндустріального (традиційного) суспільного порядку. Термін «етнічна належність» використовують по-різному, його визначення може бути тільки умовним, а аргументи проти такого визначення – просто безплідні. Етнічну належність визначає первинна основа й соціальні характеристики. Вона вважається соціальною ідентичністю, об'єднаною фіктивною спорідненістю. Відрізняють «політичну етнічну належність», яка означає належність як стратегію для спільних дій [про це див.: 1, р. 5, 31–33], а не форму тотожності.

За третім – *конструктивістським* – поглядом, який об'єднує два попередні, етнічна належність – це аналітичний академічний дискурс [1, р. 185–186], що вивчає людські дії та почуття. На думку Марка Бенкса, етнічна належність – це збір «очевидних формулювань про межі, відмінності, цілі й досягнення, присутність та ідентичність, походження й класифікацію, що їх сконструювали антропологі та їхні суб'єкти» [1, р. 5]. Фредерик Барт наголосив на важливості соціальних чинників для визначення етнічної належності; він уважав, що етнічна група є сконструйованою (суб'єкт, що діє під тиском оточення), а сутність такої групи – визначена «культурою» й особистими складом – немає «апріорі» екзистенції чи стабільності. Фізична та ідеологічна сутності групи мають вивчатися не ізольовано одна від іншої. На думку Ф. Барта, по-перше, межі групи зберігаються, незважаючи на особистісний склад та інформаційний потік; по-друге, такі групи можуть існувати не в ізоляції, а лише контрастуючи з іншими подібними групами. Їх підтримують соціальні зв'язки [3, р. 9–11].

Це передбачало переломний момент, зміцнілі обмежені зв'язки, групові межі. Ф. Барт не ігнорував культурного змісту груп [3, р. 12–19]. Він його поділив на діакритичні знаки (одяг, мова) та «систему цінностей» (моральність, інші соціальні норми). Він критикував

усі намагання типологізувати групи й спирався на знаки їх культурного змісту. Етнічні межі, а не культурний матеріал, відокремлюють групи. Для Ф. Барта етнічна ідентичність є «імператив, що не може бути проігнорований і тимчасово відділений іншими ситуаційними визначеннями». Це називається «ситуативна етнічна належність».

У радянській системі, де панували теорії ленінізму й сталінізму, народності, за законом, були розділені кордонами. У ХХ ст. соціологи створили теорії, згідно з якими етнічні групи були асимільовані домінуючою культурою в Сполучених Штатах Америки. Багатьом народам-переселенцям не давали громадянства. Тому етнічну належність для визначення державних кордонів уважали проблематичною [17, р. 154]. У сучасному світі зв'язки між народами-етносами й народами-націями ускладнюються, оскільки люди, мандруючи й спілкуючись, перетинають кордони.

Етнічна тотожність у своєму формуванні є важливим суспільним утворенням та елітним впливом. Визначаючи етнічну групу, передусім помічають культурні риси, які чітко вирізняють етнічну належність людей – мову, територію, релігію, їжу, одяг тощо. Цими рисами визначити межі групи важко, якщо ми не знаємо самоусвідомлення людей. Ми маємо знати, як група людей, порівнюючи себе з іншими групами, визначає свої межі. У складних спільнотах визначення «меж» залежить від більшої кількості чинників. Етнічна належність стає етнічною ідентичністю за відчуттям чи по суті. Розрізнення етнічної групи залежить від політичного контексту, освіти, індивідуальних дій, національної належності. Етнічні групи в конкретних випадках перетворюються на спільноту, що сама визначає власну національну ідентичність. Відбувається культурна обставина й людська трансформація сприйняття. Етнічна й національна належності можуть бути тотожними. Визначаючи етнічні відмінності, ми заглиблюємося не лише в етнічну групу, але й у спільноту. У процесах створення спільноти асимілюються різні діалекти мови, релігійні практики, стилі одягу й історичні символи – вони стають доступними для всіх [4, р. 85–89]. Етнічна самосвідомість змагається з авторитетами й цілями еліт – в історії виникають самотутні ситуації.

Етнічна належність мігруючих спільнот сприймається інакше, ніж в осілих групах. Відрізняються й міждисциплінарні підходи. Соціологи й політологи в минулому вивчали суспільства «вдома» [1, р. 184], антропологи проводять дослідження «вдома» й на чужині, де спосіб життя радикально відрізняється від їхнього власного. У визначенні етнічної належності та її дослідженнях часто діє відома теорія раціонального вибору індивіда. Людина раціонально обирає ті соціальні структури, які для неї прийнятні. Раціональний вибір протиставляється відомим нормативним і структурним теоріям, згідно з якими, він може залежати від індивідуальних чи колективних групових цілей. Такий вибір залежить від ринку праці, торгівлі, суттєвих структурних змін у співтоваристві, спільних чинників, цілей, у яких індивід прагне мати користь [10, р. 90–96]. Існує теоретич-

ний підхід, заснований не на аналізі етнічної групи чи національних витоків, а на соціалізації індивіда та можливості обирати більше однієї соціальної групи [2, р. 98].

Етнічна належність означає артефакт, який створюють індивіди й групи, що прагнуть об'єднати людей у групи для реалізації спільних цілей [1, р. 39]. Е. Коен стверджує, що етнічна належність – це знаряддя й причини, які стимулюють групу підтримувати етнічну ідентичність. Найважливішим у студіях етнічної належності вважають контекст і підтримку кордонів – «ситуаціоналізм», тобто «не одна ідентичність, а низка ідентичностей, залежно від ситуації» [цит. за: 1, р. 27–33]. На думку Альгїрдаса Гейжутіса, «Інший не буває абсолютно Іншим» [12, р. 9–11]. Багато авторів, серед яких і представники манчестерської школи, зокрема Макс Глюкман, підкреслювали важливість ситуації, за якої характеризується етнічна належність. К. Мітчелл, А.-Л. Епстайн пояснювали, як мігруючі спільноти обирають ідентичність, співвіднесену зі спорідненими чи дружніми зв'язками. У теоретичних підходах з'являється дедалі більше плюралізму.

Приклади в литовській історіографії

Термін «етнічна належність» до мов Східної Європи потрапив із хвилею студій націоналізму – після розпаду Радянського Союзу та комуністичного блоку. У деяких випадках «етнічна належність» у литовській, російській та більшості мов східноєвропейських країн є поняттям національності в переписах, статистиці, дослідженнях складу населення [15, р. 16]. У литовській етнологічній і соціально-антропологічній історіографії більше використовується поняття «етнічна група», ніж «етнічна належність». Наприклад, Ваціс Мілюс пояснює, до якого етносу належали власники млинів [20, р. 15]; Яніна Моркунене аналізувала національність литовських кушнівів, їхню соціальну й економічну ситуацію [22, р. 111]; Ірма Шідішкене вивчала, як етнічні групи ідентифікують себе через носіння народного строю [28, р. 211]. Було досліджено й особливості культури етнічних груп.

Культура етнічних меншин неминуче перебуває під впливом культури більшості та їх соціальних процесів. За твердженням Вігіса Чюбрінскаса, вплив литовської школи, змішаних шлюбів, наслідки модернізації, а також іще в радянський період особливо яскраво виражені урбанізація, секуляризація, інтернаціоналізація, масове споживання та стандартизація, фатально відобразилися на архаїчному ладі старообрядців і їхньому способі життя [7, р. 94–95]. У литовській історіографії знаходимо примордальні (принаймні в останній час), інструменталістські й конструктивістські теоретичні підходи до визначення етнічної належності. Останні два за часом доповнюють один одного.

На думку Петраса Кальнюса, у питаннях етнічної належності всіх етнічних спільнот у Литві ми мали б виокремити дві групи. Багато литовців, поляків, росіян і білорусів переконані, що питання міжетнічних відносин не варто розглядати надто детально. Інша частина

в тих самих спільнотах у Південно-Східній Литві бачить цілу низку проблем [13, р. 13], адже етнічні спільноти там є закритими.

Ми маємо враховувати і географічні чинники. П. Кальнюс вважає, що закритість жителів литовського пограниччя є більшою, порівняно з іншими жителями країни. В етнографічному сенсі в Литві було більшість литовців. Жодна етнічна громада, яка живе в Литві, не уникла демографічного та культурного впливу, зокрема мовної й етнічної асиміляції. Значення демографічних чинників було менше, аніж культурних. Незахищені природними перешкодами східні литовські землі були відкритими для проникнення на них інших представників популяцій. Географічна ситуація східної частини Литви в усі часи була пов'язана зі змінами у підвладних регіонах та їх соціальним і культурним значенням. Це впливало на характер етнічних процесів на сході Литви як у далекому минулому, так і в ХХ ст. [13, р. 31–35].

Етнічну групу вирізняє етнічна культура, її самобутність. Регіна Мяркене етнокультурною totoжністю вважає тяглість, спадкоємність форм національної культури [19, р. 209]. Ця тяглість не є механічним повторенням культури минулого. Це радше трансформовані форми культурних знань або ж нові їх види, між яких щоразу вклинюються новації. Вони можуть мати велике давнє походження, проте недавно з'явилися в Литві, хоча тут можуть трапитися й зовсім нові речі в різноманітних і навіть не сполучених між собою краях. Зрештою, дедалі частіше учені приділяють увагу соціальним питанням.

З погляду індивідуалізованої етнокультурної та психологічної ідентичності була вивчена ситуація сучасної громади литовців у Латвії [29, р. 119]. У дослідженнях литовської етнічної культури важливе місце посідає історичність, особливості культурних явищ конкретного періоду у визначеному просторі.

На думку Ауксуоле Чепайтене, у деяких випадках поняття «етнічний» і «національний» є синонімами. Поняття національної належності є зрозумілішим, тому воно й прийняте в щоденному житті [6]. Етнічна належність, етнічна totoжність і її соціальне функціонування залежать від конкретних ситуацій – індивідуального самовизначення й інституційного впливу, політичних, громадських, місцевих та інших чинників.

Часто проводяться дослідження на тему, чи етнічна належність у Литві сконструйована як природний і біологічно значущий людський досвід. Дарюс Даукшас виявляє культурні елементи, які формують етнічну належність. Він вважає, що етнічна належність – це не лише об'єктивне явище, але й подвійне класифікаційне явище та принцип [8, р. 81–101]. На його думку, яка є близькою до поглядів Еріксона й інших науковців, етнічна належність є класифікацією людей і груп.

Широкодосліджувані нині також міграція та права етнічних меншин [14].

З теоретичного погляду, доцільним є конструктивний аналіз етнічної належності мігруючих народів, тобто залежних від ситуації. Етнічна належність мігрантів у Литві має багато спільного з процесами, що

відбуваються в Європі. У кінці ХХ ст. дослідження, присвячені литовцям Латвії, показали, що конструктивна етнічна належність проявляється не як етнічні конфлікти, а як соціальні визначення, економічна та культурна діяльність [23]. Литовці на латвійському пограниччі не залишили в Латвії поточних економічних і політичних реалій, у їхньому самовизначенні можна побачити раціональні дії. Їх можемо оцінювати за згаданою [10] теорією раціонального вибору, коли люди роблять ту роботу, яка їм вигідна [24]. Таким шляхом ішли й литовські жінки в Латвії, коли ткали сувеніри за латиською традицією. Вони славилися своєю працьовитістю, винахідливістю, не забували литовської мови, проте влилися в процеси економічного розвитку Латвії, створюючи матеріальний добробут своїми національними сувенірами й продуктами.

У більшості випадків культурні елементи етнічної належності залежать від життєвої ситуації, змушуючи представників етносу пристосовуватися до них. Люди різної національної належності збираються гуртом для проведення вільного часу й створюють нові литовські культурні ознаки на латвійському пограниччі. Їх об'єднує історична пам'ять про дитячі роки в Литві [23], про свою батьківщину й рідний дім – культурні ознаки етнічної належності перебувають під впливом надзвичайно сильної ідеї рідного дому та батьківщини.

Дослідження авторки цієї статті показали, що в інших ситуаціях погляди литовців Латвії та литовців польського пограниччя на власну культуру пов'язують їх з етнічним корінням, етнічною культурою та батьківщиною. Більшість людей, з якими довелось спілкуватися, у розповідях про своє етнічне коріння, національну належність підкреслювали важливу роль рідної мови своїх батьків та звичаїв, що їх дотримувалися в родинах [24; 25]. У змішаних родинах берегинями звичаєвих та культурних особливостей, наприклад традиційної їжі, зазвичай залишаються жінки. У спільній пам'яті тривалий час живе уявлення про батьківщину своїх пращурів, яку часто ідеалізують, малюючи в уяві найгарніші куточки світу. Це, безсумнівно, найсильніші риси етнічної належності, що відображають культурні особливості, збережені серед литовських переселенців та їхніх нащадків. Саме ці риси плекають литовські громади та окремі особистості.

Висновки

Термін «етнічна належність» почали широко використовувати в сучасній литовській етнології. Він пов'язаний з національною належністю, національною ідентичністю, як і в найактуальніших світових етнологічних та антропологічних дискурсах. У сучасних дискурсах ведуться пошуки того, яка – природна, інструменталістська чи конструктивістська – концепція етнічної належності є найближчою для литовців. У Литві пізніше почали аналізувати й використовувати концепцію етнічної межі Ф. Барта. Це було спричинено новими культурними реаліями, що з'явилися зі спалахами міграцій, глобальними культурними завоюваннями та потоками інформації. Зміни етнічних груп, адаптація та

інтеграція зумовили необхідність нових досліджень. Методологія литовської наукової етнології перейняла міждисциплінарні методи. Було сприйнято наукові теорії М. Бенкса, Р. Бартеса, П.-Р. Брасса, Е. Коена, В. Чюбрінскаса, Т.-Н. Еріксена, А. Гейжутіса, К. Геерца, П. Кальнюса, В. Кашуби, І. Мяркене, А. Сміта, а також багато інших новітніх теорій, обговорюваних у сучасній науці.

Поле литовських досліджень етнічної культури розширилося. Від культурних особливостей, регіональних, історичних культурних рис у часі й просторі, аналізу й етногенезу досліджень учені переходять до досліджень самоусвідомлення, культурних пріоритетів, способу життя. Важливим стало визначення тотожності. Та ще важливіше було розкрити причину, вирішальну при визначенні й виборі людьми власної ідентичності.

Ситуації, у яких опинилися литовські переселенці, у більшості випадків подібні до світових, але водночас багато в чому вони відрізняються самобутністю власних зв'язків з етнічною належністю, культурним

корінням і з рідною землею. У дослідженнях методологічного напрямку найбільше аналізується міграція, транснаціоналізм, етнічна й громадянська ідентичності. Оцінюються новітні наукові теорії про етнічну належність і розкривається особливість литовської ситуації.

На рубежі ХХ–ХХІ ст. наші дослідження про латвійське й польське пограниччя засвідчили, що слід розглядати вибір населенням цих теренів власної етнічної належності як конструктивний, часто раціональний. Однією теорією не охопити самоусвідомлення людей, а також різноманітності окреслених «меж». Вважаємо, що етнічну належність сучасних переселенців визначити важко. Потрібно толерантно звернути увагу на більшість «ситуацій», які залежать від можливості вибору людей на роботі, у товаристві, сім'ї. Вибір людини є вільним, проте люди не забувають етнічних культурних ознак. Люди по-різному обирають ближчі й дорожчі для себе культурні ознаки і, таким чином, відрізняються в очах «інших».

Література

1. Banks M. *Etnicity: Anthropological Constructions*. – London; New York, 1999.
2. Banton M. The Actor's Model of Ethnic Relations // *Ethnicity* / ed. J. Hutchinson, D.-A. Smith. – Oxford; New York, 1996. – P. 98–104.
3. Barth F. Introduction // *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference* / ed. F. Barth. – Bergen; Oslo, 1969. – P. 9–38.
4. Brass P.-R. Ethnic Groups and Ethnic Identity Formation // *Ethnicity* / ed. J. Hutchinson, D.-A. Smith. – Oxford; New York, 1996. – P. 85–90.
5. Бромлей Ю. В. *Очерки теории этноса*. – М., 1983.
6. Čepaitienė A. Atgaivinant etninį tapatumą: individas, simbolis, vieta // *Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos*. – 2001. – Nr 1 (10). – P. 167–199.
7. Čiubrinskas V. Lietuvos sentikių-rusų etnografija: tyrinėjimo patirtis, problemos ir perspektyvos // *Lietuvos Sentikiai. Duomenys ir tyrimai 1996–1997* / red. V. Čiubrinskas. – Vilnius, 1998. – P. 92–100.
8. Daukšas D. Etniško konstravimas Lietuvoje: genetika, pilietybė ir kultūra // *Socialinė antropologija, etnografija ir biotechnologija* / sud. A. Čepaitienė. – Vilnius, 2010. – P. 83–104.
9. Eriksen T.-H. *Ethnicity and Nationalism: Anthropological Perspectives*. – London, 2002.
10. Hechter M. *Ethnicity and Rational Choice Theory* // *Ethnicity* / ed. J. Hutchinson, D.-A. Smith. – Oxford; New York, 1996. – P. 90–98.
11. *Ethnicity* // ed. J. Hutchinson, D.-A. Smith – Oxford; New York, 1996.
12. Gaižutis A. Kultūrinis reliatyvizmas ir etnocentrizmas // *Etninės kultūros paveldas ir dabarties kultūra* / sud. R. Merkienė. – Vilnius, 1999. – P. 7–10.
13. Kalnius P. Etniniai procesai Pietryčių Lietuvoje XX a. antroje pusėje // *Lietuvos etnologija*. – 1998. – Nr 5.
14. Kasatkina N., Beresnevičiūtė V. Ethnic Structure, Inequality and Governance of the Public Sector in Lithuania // *Etniško studijos*. – 2010. – Nr 1–2. – P. 7–25.
15. Kasatkina N., Leončikas T. *Lietuvių etninių grupių adaptacija: kontekstas ir eiga*. – Vilnius, 2003.
16. Kaschuba W. Einführung in die Europäische Ethnologie. – München, 2002.
17. Keyes C. Ethnic groups, ethnicity // *The Dictionary of Anthropology* / ed. Th. Barfield. – Oxford, 1997. – P. 152–154.
18. *Lietuvių kalbos žodynas*. – Vilnius, 1972.
19. Merkienė I.-R. Atmosferos «valdymo» būdai Lietuvoje XX a. pirmojoje pusėje. Etnokultūrinio tapatumo savybės // *Etninė kultūra ir tapatumo išraiška. Etnologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1992, 1993, 1995* / sud. I.-R. Merkienė, V. Savoniakaitė. – Vilnius, 1999. – P. 208–222.
20. Milius V. Žemaitijos vandens malūnai // *Amatas ir kūryba / Milius V., Morkūnienė J., Šidiškienė I.* – Vilnius, 1997. – P. 10–106.
21. Milius V. *Lietuvių etnologijos bibliografija*. – Vilnius, 2001.
22. Morkūnienė J. Kailių iždėrimas Lietuvoje XIX a. antroje – XX a. pirmojoje pusėje // *Amatas ir kūryba / Milius V., Morkūnienė J., Šidiškienė I.* – Vilnius, 1997. – P. 107–206.
23. Savoniakaitė V. Etniškas. Lietuviai Latvijos pasienyje // *Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos*. – 2001. – Nr 1 (10). – P. 217–230.
24. Savoniakaitė V. Traditional Textiles and Economic Development: Lithuanian Groups in Latvia's Border Regions // *Culture and Economy: Contemporary Perspectives* / ed. U. Kockel. – Aldershot; Burlington, 2002. – P. 110–124.
25. Savoniakaitė V. Lietuviškosios tapatybės ženklai: etnografinis tyrimas Punske ir Seinuose // *Punsko ir Seinų krašto lietuviai: etnis ir kultūrinis tapatumas* / sud. P. Kalnius. – Punkskas, 2006. – P. 64–76.
26. Smith A.-D. Ethnic cores and dominant ethnies // *Rethinking Ethnicity. Majority groups and dominant minorities* / ed. E.-P. Kaufmann. – London; New York, 2004. – P. 17–30.
27. Sokolovskii S., Tishkov V. *Ethnicity* // *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology* / eds. A. Barnard, J. Spencer. – London; New York, 2002. – P. 191–193.
28. Šidiškienė I. Tautiniai drabužiai Lietuvių kultūroje (XIX a. pab. – XX a. 4 dešimtmečiui) // *Amatas ir kūryba / Milius V., Morkūnienė J., Šidiškienė I.* – Vilnius, 1997. – P. 206–315.
29. Merkiene I.-R. Latvijos Lietuviai etnijoje ir kultūrinėje konvergencijoje // *Lituanistica*. – 2001. – Nr 4 (48). – P. 99–121.

Переклад з литовської Владислава Журби